

*Відокремлений структурний підрозділ
Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова
«Львівський навчально-науковий центр професійної освіти»
Курси підвищення кваліфікації, стажування, спеціалізації керівних і
педагогічних працівників професійних навчальних закладів*

КОЛІСНИК-ГУМЕНЮК Ю.І.

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ МОДУЛЯ
«МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ»**

*підвищення кваліфікації педагогічних працівників
професійно-технічних і вищих навчальних закладів
I – II рівнів акредитації*

Науково-методична розробка

Львів 2018

УДК 378.2 (09)

Схвалено на засіданні науково-методичної ради Відокремленого структурного підрозділу Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова «Львівський навчально-науковий центр професійної освіти» (протокол № 4 від «19 квітня» 2018 р.)

Автор: Колісник-Гуменюк Ю.І., кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, старший викладач кафедри освіти дорослих

Рецензенти:

Литвин А.А. завідувач кафедри практичної психології та педагогіки Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор пед. наук, професор

Руденко Л.А. Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, кафедра практичної психології та педагогіки, доктор пед. наук, професор

Колісник-Гуменюк Ю.І

Методичні вказівки до вивчення модуля «Модернізація освіти в сучасних умовах»: наук. метод. розробка / Ю.І. Колісник-Гуменюк. – Львів. : ЛННЦПО, 2018. – 34 с.

Розглянуто історію розвитку управління якістю освіти та сучасні підходи до управління якістю надання освітніх послуг в Україні та на теренах країн-учасниць Європейського простору вищої освіти. Розглянуто також особливості формування систем управління якістю надання освітніх послуг у вищих навчальних закладах України в поєднанні з процесами модернізації вищої освіти та завданнями, викладеними у Національній доктрині розвитку освіти. Розглянуто основні засади формування сучасних систем управління якістю надання освітніх послуг, основні питання щодо планування і організації процесів модернізації систем управління якістю та шляхи вирішення проблем, пов'язаних із розвитком, актуалізацією та покращенням систем управління якістю надання освітніх послуг вищими навчальними закладами в Україні.

Для слухачів курсів підвищення кваліфікації: педагогічних працівників професійно-технічних і вищих навчальних закладів I та II рівнів акредитації

УДК 378.2 (09)

© Відокремлений структурний підрозділ
«Львівський навчально-науковий центр професійної освіти»
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова, 2018

МЕТА, ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОГО МОДУЛЯ «МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ»

Необхідною умовою динамічного розвитку сучасного суспільства є розбудова та модернізація системи вищої освіти, яка повинна стати основою для забезпечення високого темпу науково-технічного, економічного, соціального, культурного прогресу. Шляхи реформування вищої освіти спрямовані на перетворення освіти у важливий ресурс особистого та суспільного розвитку, який забезпечить державу високопрофесійними конкурентоспроможними фахівцями з метою розбудови міцної демократичної держави.

Сучасний ринок праці в Україні характеризує прояв гострих соціальних суперечностей. Студенти закінчуючи навчальні заклади потрапляють в світ безробіття, конкуренції, нестабільності та стресу. Щоб підготувати молодь до життя в такому динамічному світі, необхідно озброїти їх не лише теоретичними знаннями, а й методами самостійного придбання цих знань, тобто методологічними знаннями. Методологічно важливою умовою ефективної підготовки майбутніх педагогів є якісний рівень їхніх знань щодо закономірності виховання і розвитку особистості, суспільні відносини, тенденції розвитку професійної та духовної культури, основи педагогіки і психології. Сучасний викладач має бути взірцем нового типу світогляду і мати належну професійно-педагогічну підготовку, щоб успішно формувати цей світогляд у студентів. Передусім, це має бути висококваліфікований і далекоглядний педагог, який володіє інформаційними та освітніми технологіями.

Мета навчального модуля «Модернізація освіти в сучасних умовах»: забезпечити базову теоретичну підготовку слухачів курсів підвищення кваліфікації, яка створить основу для їхньої практичної роботи, що пов'язана з викладацькою діяльністю.

Завдання вивчення модуля:

- усвідомити закономірності процесу євроінтеграції України;
- опанувати знання про інноваційну професійну діяльність, її умови та ефективність.
- ознайомитися з новітніми методами викладання.
- сприяти розвитку тих якостей, які потрібні для ефективної педагогічної діяльності.

Модуль «Модернізація освіти в сучасних умовах» є важливою складовою педагогічної підготовки педагогів, адже він закладає основи для здорової працездатності та нормальної роботи в професії.

Зміст модуля «Модернізація освіти в сучасних умовах» складений з урахуванням того, що слухачі курсів підвищення кваліфікації на практиці зустрічаються з багатьма явищами і проблемами, які розглядаються в модулі. Часто непідготовлена людина приймає неадекватне рішення, яке може мати негативні наслідки в професійній діяльності. Тому розгляд основних понять

стосовно професійної діяльності як елемента життєдіяльності людини і системи соціальних відносин є важливим та актуальним.

Відповідно до важливості ціннісного аспекту професійної діяльності, який орієнтований на її результат і збереження здоров'я працівника, і з урахуванням вимог *компетентнісного підходу* після проходження курсів підвищення кваліфікації слухачі продемонструють такі **здатності**:

- здатність до критичного осмислення законодавчих актів з охорони праці та соціального захисту;

- здатність до формування методичних комплектів з вивчення питань новітньої техніки, технології, сучасних форм організації праці;

- здатність до оцінювання результатів атестації педагогічних працівників;

- здатність до забезпечення умов власної праці та праці молоді та неповнолітніх.

У контексті компетентнісного підходу після вивчення модуля «Модернізація освіти в сучасних умовах» слухачі будуть **вміти**:

- критично осмислювати реформаторські зміни в освіті;

- формувати методичні розробки з використанням інноваційних технологій;

- оцінювати результати Болонського процесу;

- забезпечувати умови для розвитку партнерства України з іншими державами.

Слухач курсів має продемонструвати *рівень підвищення кваліфікації*, при якому повинен:

Знати:

- *на понятійному рівні*: етапи євроінтеграції України її історичний розвиток, основні поняття та проблеми модернізації освіти, стан та проблеми сучасної освіти;

- *на фундаментальному рівні*: обізнаність із загальною педагогікою, професійною підготовкою та умовами роботи педагогів;

- *на практико орієнтованому творчому рівні*: систему, структуру педагогічно освіти.

Вміти:

- *на репродуктивному рівні*: відтворювати основні поняття та категорії, що відображають сутність теорії та практики модернізації освіти, у тому числі щодо особливостей педагогічної освіти;

- *на евристичному рівні*: довільно використовувати засвоєні знання для розв'язання типових ситуацій у професійній діяльності;

- *на творчому рівні*: переосмислювати наявні знання стосовно нових фактів; адаптувати раніше отриманий досвід до змінних умов та нестандартних ситуацій у професійній діяльності; варіативно розв'язувати професійні завдання; вміти самостійно проводити аналіз власної діяльності.

Згідно з навчальним планом на вивчення модуля відводиться 8 годин, з них 6 годин на теорію та 2 години на практичну роботу. Вивчення змісту модуля передбачає також самостійну роботу, яка спрямована на поглиблення знань, розвиток мислення та набування важливих умінь за допомогою роботи з літературними джерелами. Доцільно під час занять проводити рефлексивну діяльність слухачів щодо їх власної професійної діяльності та професійно важливих якостей і властивостей.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

На першому занятті доцільно виявити орієнтовний рівень знань педагогів з педагогіки професійної діяльності, що дозволить коректувати зміст модуля відповідно до рівня підготовки слухачів та визначити актуальні для них питання. Щоб виявити рівень знань слухачів з питань модернізації освіти, проводиться діалог між викладачем та слухачами. Відповідно до отриманих результатів коригується зміст програми.

Для закріплення знань і поглиблення вмінь, після теоретичного блоку проводиться практичне заняття, метою якого є розбір основних новітніх практик і технологій, які повинні бути в арсеналі кожного педагога.

Після завершення вивчення модуля з метою виявлення рівня поглиблення знань і вмінь проводиться опитування слухачів за допомогою контрольних запитань або тестів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ п/п	Тема	Лекції	Пр.
1	Євроінтеграція України як чинник соціально-економічного розвитку держави.	2	
2	Болонський процес як засіб інтеграції і демократизації вищої освіти країн Європи.	2	
3	Шляхи модернізації національної системи вищої освіти, як провідні чинники розвитку.	2	
4	Практична робота.		2
	Всього годин	6	2

Тема 1. Євроінтеграція України як чинник соціально-економічного розвитку держави

Основні питання теми:

1. Сприяння мобільності студентів, викладачів, науковців
2. Розширення можливостей для самореалізації
3. Удосконалення процесу викладання з метою підвищення якості освіти

Метою теми є ознайомлення з етапами: зближення та поступової інтеграції України з ЄС; реалізацією Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС, що є важливим завданням на найближчі роки, базою та одним із дієвих інструментів поглиблення інтеграції України до ЄС; реформами в Україні; успіхами України в реалізації Угоди про партнерство та співробітництво, здійснення яких продовжить курс на інтеграцію до ЄС та дозволить Україні повною мірою долучитися до процесу розширення ЄС; співробітництвом та процвітанням у Центральній і Східній Європі.

1. Вперше про мобільність писав визначний соціолог і філософ Георг Зиммель. Він називає цю рису у своїй праці «рухом», вбачаючи у мобільності – форму узагальнення, причину, через яку деяка група рухається, на відміну від деякої іншої групи, зафіксованої в просторі. Британський соціолог Дж. Уррі, присвятив свою працю «Мобільності». Автор пропонує чотири категорії розуміння поняття мобільності. По-перше, термін «мобільність» використовують для означення того, що рухається або здатне рухатись. Другою категорією розуміння даного терміну як іншомовного слова: «... в англійській мові з «мобільністю» пов'язаний «натовп» (mob)... «Моб» тому і вважається безладним, що він мобільний, не повністю знаходиться в рамках...». Третьою категорією розуміння мобільності є традиційне значення цього поняття у філософії, тобто соціальну мобільність. Четвертою категорією виступає так звана «довгострокова мобільність» і має значення міграційної мобільності, тобто «географічного переміщення».

XXI століття характеризується розвитком глобалізації та інтеграції. Попри бурхливий розвиток інформаційних технологій зв'язку, основним способом «постачання» знань через кордон є переміщення студентів та викладачів. Велика увага приділяється формуванню єдиного світового освітнього простору через зближення підходів різних країн до організації освіти і процесів навчання. Саме відкритий освітній простір сприятиме мобільності студентів та професорсько-викладацького складу. Реалізації цієї ідеї сприяє Болонський процес, який передбачає: надання студентам Європи право на навчання та здобуття ступенів, що визнаються в Європі, а не тільки в країнах (регіоні), де їх здобуто; гарантування навчальними закладами та установами європейської вищої школи відповідальності за надання однаково високого рівня кваліфікації своїм студентам. Для досягнення цілей Болонської декларації, було

означено такі завдання: створення системи кваліфікаційних ступенів вищої освіти (дворівнева система «бакалавр-магістр»); створення системи накопичення та переведення залікових одиниць або «кредитів», які даватимуть змогу продовжувати навчання в іншій країні; співробітництво в галузі управління якістю; створення європейського стандарту вищої освіти; мобільність студентів, викладачів, науковців.

Декларація Європейської Комісії і міністрів професійної освіти європейських країн з розвитку співробітництва в галузі професійної освіти і навчання в Європі, прийнята 29–30 листопада 2002 року в Копенгагені, зазначала, що розв'язання поставлених завдань сприятиме підвищенню взаємної довіри між системами професійної освіти й навчання; забезпеченню прозорості й визнання компетенцій і кваліфікацій, що, безумовно, створить умови для підвищення мобільності громадян та доступності до навчання упродовж усього життя. Відповідно було виділено чотири пріоритетні напрями співробітництва в галузі професійної освіти і навчання в Європі, а саме: створення європейського простору професійної освіти і навчання; посилення прозорості в системі професійної освіти і навчання за рахунок впровадження та оптимізації інформаційних мереж та систем, інформаційного обміну й систем профорієнтації та консультування; взаємне визнання компетенцій та кваліфікацій; розвиток систем забезпечення якості.

Мобільність студентів та викладачів задля постійного обміну досвідом навчання і наукової роботи, також окреслені в комюніке Конференції міністрів освіти країн Європи у м. Левен (Бельгія) 28-29 квітня 2009 року. Однією з вимог цього документу є поглиблення міжнародної відкритості європейської вищої освіти та збільшення до 2020 року до 20% частки випускників, які б навчалися чи стажувалися за кордоном.

Серед освітніх програм Європейського освітнього простору, які спрямовані на підвищення мобільності серед студентів, викладачів, науковців програми «Erasmusmundus», «Tempus», «Socrates», «Youth Programme», Програма «Акція Жан Моне – Розуміння Європейської Інтеграції» (Jean Monet Action – Understanding European Integration), програма «Люди» тощо.

25 травня 2013 року Міністерство освіти та науки України видало Наказ про затвердження Примірного положення про міжнародну академічну мобільність студентів вищих навчальних закладів України, що також дає підстави на очікування введення в реалізацію як даного Положення, так і на розробку та реалізацію подібного Положення щодо міжнародної академічної мобільності вчених.

Оцінюючи рівень готовності до продовження освіти, значна кількість опитаних нами студентів (200 осіб), дали наступні результати – (65 %) орієнтовані на продовження освіти за межами України, лише 15 % опитаних готові продовжити його в Україні, 20 % – не визначилися щодо цього питання.

Академічна мобільність являється важливим для особистого і професійного розвитку процесом, кожен його учасник стикається з необхідністю вирішення життєвих ситуацій і одночасного аналізу їх з позиції своєї та «чужої» культури.

Це автоматично розвиває вміння вибирати шляхи взаємодії з навколишнім світом; формує здатність мислити в порівняльному аспекті; здатність до міжкультурної комунікації; здатність усвідомлювати недостатність знань, яке визначає мотивацію до навчання.

Викладачі усією своєю діяльністю повинні сприяти самопізнанню і розвитку студентів, що значною мірою допоможе їм розвинути свої здібності і побудувати власну освітню траєкторію, а також сформувати суб'єктивний досвід емоційно-ціннісного ставлення до засвоєваних знань. Успіх майбутньої професійної діяльності нерозривно пов'язаний з рівнем розвитку особистісних компетенцій, необхідних в сучасних соціально-економічних умовах: прагнення до успіху, мобільність, активність, упевненість, відповідальність, вміння працювати в команді, відстоювати свою точку зору тощо.

2. Американська дослідниця Марта Нуссбаум, враховуючи різноманітність людської діяльності, стверджує, що в оцінці добробуту важливе значення має не стільки процес та результат функціонування, а наявність можливостей, що сприяють досягненню результативності такого функціонування. Таким чином, ключовим благом, яке пропонується суспільством індивіду – це набір можливостей або субстанціональних свобод, якими люди вільні самостійно скористатися для того, щоб вести гідне життя. Набір можливостей включає в себе: тривале життя; тілесне здоров'я; тілесна недоторканність як певна гарантія захищеності; почуття, уява, мислення, що дозволяють осмислювати отриманий досвід, міркувати, вчитися, реалізовувати себе в мистецтві; емоції, що дають можливість вибудовувати відносини з іншими людьми і відчувати до них різного роду прихильність; практичний розум як здатність формувати концепцію хорошого життя і критично ставиться до планування власного життя; здатність до спільного життя і соціальної взаємодії, турботи про благо інших та утвердження власної гідності; інші біологічні види, що дають можливості жити з різними представниками природного світу; гру, що дає можливість радіти і насолоджуватися як самою грою, так і хобі; контроль за своєю діяльністю, що дозволяє брати участь у політичному та економічному житті. Дані можливості являють собою універсальний для різного типу спільнот пороговий мінімум свобод, що дозволяють прожити гідне людське життя.

Відомий американський футуролог і публіцист Елвін Тоффлер у книзі «Шок майбутнього», стверджує, що людство може загинути не внаслідок екологічної катастрофи, ядерної реакції чи нестачі ресурсів, а в наслідок шоку, який переживає людина у зв'язку з швидкими змінами сучасного суспільства. Єдиний спосіб зберегти хоч якусь подібність рівноваги в процесі надіндустріальної революції – створити нові особистісні і соціальні механізми, які регулюють зміни у суспільстві і особистісному житті людини, якій потрібні нові принципи для того, щоб задавати темп своєму життю та планувати його разом з кардинально новою формою освіти, які допоможуть підвищити її адаптивність у суспільстві.

Тільки освічена, цілеспрямована людина здатна до позитивної трансформації суспільства, його облагороджування й удосконалювання. Така благородна місія – суть особистісної самореалізації. Видатний педагог К. Ушинський казав, що «особистість виховується особистістю, і чим більший калібр особистості вихователя, тим глибший та сильніший його вплив на особистість учня». І. Рудницька зазначає: «... українська освіта проголошує самореалізацію людини одним з основних завдань навчання й виховання... Цінність викладача полягає в умінні постійно працювати над собою, самовдосконалюватися, максимально вивчати свої можливості, використовувати їх у своїй діяльності з метою самореалізації».

Як слушно зауважував А. Маслоу, викладач або оточуюча культура не створюють людину. Вони не народжують у неї здатності любити або бути допитливим, філософствувати або творити, вони надають їй можливість, створюють сприятливі умови, спонукають та допомагають тому, що існує у самій людині, стати реальним і актуальним. Тому викладачі повинні сприяти і допомагати майбутнім фахівцям усвідомити і розвивати свої здібності, творчі якості, необхідні для їхньої самореалізації у житті та професійній діяльності.

Напрямок спрямований на розширення можливостей для реалізації власного потенціалу майбутніх фахівців, вирішує проблему конвертованості української освіти на міжнародному ринку праці та науковому просторі, сприяє академічній мобільності та креативності, як студентів так і викладачів, активізує творчу і наукову діяльність, розвиває міжнародні зв'язки. Забезпечує привабливість та конкурентоспроможність європейської системи вищої освіти, залучає до навчання у країнах Європейського Союзу великої кількості студентів з інших регіонів світу, що сприяє розвитку європейських поглядів на вищу освіту, зокрема на методичку розроблення навчальних планів, міжвузівського співробітництва, спільних програм навчання, практичної підготовки й наукових досліджень.

Здатність до творчості це невід'ємна умова орієнтації людини у швидкоплинних процесах у світі. Творчість можлива лише в умовах свободи, свободи вибору. Творчий розвиток особистості студента можна очікувати якщо він володіє правом вибору власної освітньої траєкторії, теми конкретної творчої роботи. Свобода потрібна для творчого розвитку і реалізації творчого потенціалу майбутнього фахівця. Для якісної професійної підготовки майбутнього спеціаліста, на думку С.Д. Смирнова, необхідно побудувати цілісну систему кінцевих і проміжних цілей: від моделі спеціаліста до часткових цілей окремих тем. Навчальний предмет повинен розвивати студента не стільки своєю «проповідною ціллю», скільки загальною функцією формування нового способу відображення речей: новими принципами організації пізнавальної діяльності, що формує новий тип мислення як спосіб орієнтування у світі. Провідною ціллю навчання вона вважає формування студента як свідомого і творчого суб'єкта діяльності, здатного оволодівати любий об'єкт культури всебічно, а також з орієнтуванням на загальні принципи організації своєї діяльності.

Педагогіка нового часу допомагає входженню молоді в контекст сучасної культури, становленню особистості як суб'єкта і стратега життя, гідного людини. Особистість повинна вміти самотійно будувати своє життя, усвідомлювати й опанувати своє ставлення до самої себе, суспільства, цінностей, вироблених цим суспільством, природи, ступінь самореалізації сутнісних сил, внутрішніх потенцій. Кульмінаційними етапами творчих пошуків є етапи, коли особистість приймає рішення з визначальних проблем власного життя.

Самореалізація це процес здійснення індивідних і особистісних можливостей людини у її творчій діяльності. Людина реалізує власний потенціал, сукупність знань, умінь, навичок, евристичні можливості, інтуїцію, здібності, оскільки усвідомлює свою цінність, має мету діяльності й плани її реалізації. Умовою вибору ефективної самореалізації, є гармонія блоків „хочу”, „можу”, „потрібно”. Саме в цих блоках виявляються особистісні характеристики. Досліджуючи становлення соціальної зрілості викладачів, доведено, що інтегративним показником інтенсивності розвитку соціальної зрілості може бути ступінь самореалізації, яка характеризує життєдіяльність конкретного викладача щодо: а) його збагачення суспільно значущими результатами; б) більшої чи меншої узгодженості всіх рівнів соціальної зрілості.

До основних чинників професійного саморозвитку майбутнього викладача у процесі фахової підготовки можна віднести: усвідомлення особистістю студента необхідності в саморозвитку, як професійному, так і особистісному; використання природних потенціалів для самотійної побудови власної життєвої траєкторії та активного включення в професійну педагогічну діяльність; творчу спрямованість діяльності студента через усвідомлення гуманності професії викладача, орієнтацію на загальнолюдські цінності; формування та розвиток у майбутнього викладача діалогового рефлексивного мислення; оволодіння механізмами саморефлексії; безперервне розширення інформаційно-культурної бази майбутніх викладачів, включення в освітні й діалог на основі оволодіння інноваційними пізнавальними технологіями; діяльнісна самореалізація майбутнього викладача в різних формах навчально-виховного процесу, педагогічній творчості.

Для самореалізації та творчого розвитку студентів у процесі професійної підготовки необхідно: забезпечити умови для реалізації творчих якостей студентів у навчальному процесі, що приводить до самоствердження студента, розвитку самоповаги; участь у житті навчального закладу через індивідуальний вибір; надання можливості для самовизначення, самоутвердження і самореалізації; створення творчої атмосфери в колективі; утвердження в колективі взаєморозуміння; забезпечення матеріально-технічної бази навчального процесу; забезпечення соціального захисту студентів тощо.

Розвиток майбутніх викладачів як особистостей, як суб'єктів діяльності є важливою метою вищої професійної освіти і може розглядатися як її системоутворюючий чинник. Основна увага має приділятися інтелектуальному

розвитку студентів. Вища професійна школа, будучи соціальним інститутом, покликана готувати свого випускника до майбутнього соціально-професійного життя. А для цього на думку науковців А. Литвина та Л. Руденко потрібно створити дієвий ресурсний центр на основі кращих ВНЗ де має бути підготовлена відповідна нормативно-правова база, проводиться робота зі створення електронних бібліотек з комплектами педагогічних програмних засобів і довідкової інформації, доступом до веб-сайтів та освітніх порталів. На державному рівні має передбачатися виготовлення та постачання віртуальних тренажерів сучасного виробничого обладнання, а також навчально-методичних комплексів електронних освітніх ресурсів для професій, які користуються попитом на ринку праці. Кожен ресурсний центр буде самостійно створювати, поповнювати і підтримувати свій електронний портал, що дозволить вирішити питання з дефіцитом навчально-методичного забезпечення.

3. Система вищої освіти в Україні характеризується поширенням освітніх інновацій, активним пошуком нових підходів у теорії та практиці навчання і виховання студентської молоді, орієнтацією на розвиток інноваційної особистості майбутнього фахівця, що обумовлює зміни в системі підготовки викладача до професійної діяльності. Одним із важливих завдань, що стоять перед вищим навчальним закладом в сучасних умовах, є підготовка майбутнього викладача, здатного здійснювати інноваційну професійну діяльність.

Найголовнішими ознаками професійної підготовки викладача-європейця має бути сконцентрованість навколо ідей демократії та інноваційного навчання. Підготовка сучасного педагога повинна відповідати вимогам, що ставляться до інноваційної діяльності, потрібне моделювання структури такої діяльності майбутнього викладача, яка формує готовність до сприйняття, розробки або використання новітніх освітніх програм, технологій та не впливає на його професійну позицію.

Ефективність професійної діяльності викладача має проявлятися в якостях особистості, що пов'язані з виконанням професійних обов'язків і відображають особливості виникнення, характер і тривалість існування різноманітних емоційних станів. До найбільш важливих емоційно-вольових якостей викладачів відносять: енергійність, ініціативність, наполегливість, упевненість в собі, стресостійкість, цілеспрямованість, витримка, самоволодіння, сміливість і рішучість.

Професійний викладач має володіти певними критеріями професіоналізму: – об'єктивні критерії: ефективність педагогічної діяльності (навчальної, розвивальної, виховної, діагностичної, корекційної, консультативної, організаторсько-управлінської, самоосвітньої); – суб'єктивні критерії: стійка педагогічна спрямованість, позитивне ставлення до себе як до професіонала, задоволеність працею; – процесуальні критерії: використання педагогом соціально прийнятих, гуманістично спрямованих способів, технологій у своїй праці; – результативні критерії: досягнення в педагогічній праці результатів,

затребуваних суспільством (формування якостей особистості студентів, що забезпечують їх підготовленість до життя в мінливому суспільстві).

Викладач має допомогти майбутнім фахівцям усвідомити своє місце і роль в системі освіти; залучити майбутніх викладачів, під час педагогічної діяльності, до усвідомлення причин власних успіхів і невдач, сприяти пошуку пояснень щодо розв'язання педагогічних проблем; сприяти самостійному розв'язанню студентами все важчих педагогічних завдань та сприяти розвитку незалежності в педагогічній праці, творчій уяві та перших навичках інноваційної діяльності.

Інноваційне навчання найчастіше протиставляється традиційному навчанню. Але, на думку сучасних дослідників, традиції та інновації можуть взаємодіяти у формі симбіозу або синтезу. Суть інноваційного навчання полягає в тому, що засвоєння будь-якого матеріалу відбувається у процесі вирішення практичної або дослідницької задачі, пізнавальної проблемної ситуації. Для досягнення цілей інноваційного навчання студентів необхідно дотримуватись певних принципів: орієнтації на дидактичний принцип активності студентів у навчанні; інтеграції знань з різних галузей; індивідуалізації навчання, реалізація якого дозволить студенту виробити власний стиль педагогічної діяльності.

Основними функціями інноваційного навчання студентів, є усвідомлений аналіз професійної діяльності на основі мотивів і диспозицій; проблематизація та конфліктизація дійсності – бачення в ній колізій та невідповідностей, які безпосередньо не сприймаються; критичне ставлення до нормативів і стандартів; рефлексія та побудова системи змістів (змістотворчість); відкритість до середовища і професійних нововведень; потяг до самореалізації; суб'єктування елементів змісту в особисто-суттєвий зміст, тобто наділення особистісним змістом. Особистісний сенс студент може знайти лише сам на основі своєрідного дослідження ситуації, її зв'язків з потребами.

Сьогодні необхідно, використовуючи академічні традиції педагогічної освіти, знайти розумний баланс між традиційними та інноваційними підходами до підготовки викладачів, посилити творчу складову навчальної діяльності і створити умови для реалізації індивідуальних творчих можливостей майбутніх фахівців. Інноваційний підхід покликаний забезпечити якісне перетворення навчального процесу, спрямованого на забезпечення дослідницького характеру та пошукової навчально-пізнавальної діяльності. Даний підхід до навчання передбачає формування у студентів досвіду самостійного пошуку нових знань, їх застосування у нових умовах, формування досвіду творчої діяльності з виробленням ціннісних орієнтацій.

Успішне запровадження інноваційних моделей навчання вимагає масштабної системної роботи, під час якої, необхідно: переглянути в закладах, а також у системі післядипломної педагогічної освіти з метою формування професійної готовності викладачів до роботи в умовах інноваційного навчання; запровадити систему матеріального стимулювання викладачів, які активно й ефективно реалізують ідеї інноваційного навчання у своїй практичній діяльності.

Новий підхід до професійно-педагогічної підготовки майбутніх викладачів

повинен ґрунтуватися на створенні інтегрованого курсу педагогіки як синтезу трьох новоутворених дисциплін: педагогічної аксіології, педагогічної антропології та педагогічної технології, у побудові яких використано модульний принцип розробки структури та змісту. Успішність підготовки майбутнього викладача до інноваційної діяльності передбачає, що викладач усвідомлює практичну значущість різних інновацій у системі освіти не тільки на професійному, а й на особистісному рівні. Професійно-педагогічна підготовка студентів спрямована на здобуття ними різноманітних компетентностей (світоглядних, аксіологічних, педагогічних, комунікативних, загальнокультурних) та опанування досвіду творчої педагогічної діяльності, який зумовлює розвиток професійної свідомості, та функції викладача у зв'язку з чим надає їм допомоги у виявленні цього досвіду й усвідомленні якостей і властивостей власної індивідуальності. Тому основними формами аудиторної роботи у педагогічному закладі освіти стають такі, що ґрунтуються на використанні наявного досвіду студентів і розвитку їхнього творчого потенціалу: практичні заняття та лабораторні заняття, майстер-класи, тренінги, творчі проекти, розв'язання творчих завдань.

Враховуючи багатоплановість професійної діяльності викладачів професійно-художніх дисциплін, котра включає організаторську, психолого-педагогічну, художньо-творчу роботу, необхідно готувати не тільки високо професійних фахівців, але й орієнтуватися на творчість, новаторство, здатність до створення неповторного та досконалого у практичній діяльності, володіння високим рівнем фахових умінь, компетентністю, творчою готовністю до самостановлення, спрямованості й технологічності як важливих рис професіонала.

Тема 2. Болонський процес як засіб інтеграції і демократизації вищої освіти країн Європи

Основні питання теми:

- 1. Реформування системи вищої освіти в Україні.*
- 2. Економічні обставини приєднання України до Болонського процесу*

Модернізація освітнього процесу в Україні суттєво пов'язана з культуротворчим забезпеченням професійної підготовки й духовним зростанням нового типу викладача як суб'єкта культури. Йдеться не лише про споживання цінностей культурної спадщини, а передусім про самореалізацію у культурі, інтенцію до творення та збереження культурної спадщини засобами педагогічної діяльності. За глобалізації соціокультурних процесів значення методологічних імперативів педагогічної діяльності набувають нові світоглядні установки і гуманітарно-орієнтовані цінності: буття нації і буття людства, самосвідомість особистості та самосвідомість людства, життєтворчість людини й акмеологічна оптимізація особистісного буття, полікультурна взаємодія і

толерантність.

Сьогоднішня система професійної освіти в Україні має відповідати європейській, а значить – бути матеріально та технічно забезпечена необхідними засобами навчання й орієнтуватися на втілення інноваційних технологій. Варто зазначити, що невід’ємною частиною професійної освіти є самостійна практична робота студентів. Орієнтація студента у навчальному процесі здебільшого на самостійну роботу зумовлена швидкими темпами розвитку науково-технічного прогресу, та вимогами сучасного ринку праці який потребує ініціативних, цілеспрямованих і творчих спеціалістів, які мають високий рівень теоретичної і практичної підготовки, вміють самостійно ухвалювати рішення.

1. Ситуація яка склалась в освіті на початку ХХІ ст. вказує на зростаючу актуальність орієнтації вітчизняної вищої освіти на європейську модель. У зв’язку з цим у 2004 р. в Україні розпочато активне впровадження ідей Болонського процесу. При цьому вчені зазначають, що бездумне копіювання не веде до позитивних результатів через значні розбіжності в соціально-економічній ситуації, історико-культурних традиціях і менталітетом людей. Зокрема, В. Шинкарук, зазначає, що Болонський процес передбачає структурне реформування національних систем вищої освіти країн Європи, зміну освітніх програм і проведення необхідних інституційних перетворень у ВНЗ Європи, проте він не передбачає уніфікації змісту освіти.

Протягом останніх років Міністерство освіти і науки України на основі міжнародних документів з питань демократії, гуманізації в галузі освіти і прав людини здійснило ряд масштабних заходів по створенню нової нормативно-правової бази національної вищої освіти України. Прийнятий в Україні комплекс нормативно-правових документів, пройшов апробацію на міжнародному рівні і визначив ідеологію реформування всієї освітньої галузі.

Реформування освіти можна розглядати як необхідну передумову модернізації, коли закладаються концептуальні і нормативно-правові засади системних змін у сфері освіти відповідно до векторів розвитку, обраних суспільством. Реформа в освіті сприймається як переорганізація діяльності сфери освіти, що спрямована на виконання нових завдань, як правило, на основі впровадження суттєво оновленої (чи нової) парадигми освіти.

Реформування професійної освіти – це складна суспільна проблема, оскільки керівники і педагоги вищої школи не усвідомлюють глибину сучасної соціальної кризи, яка принципово змінює детермінанти професійної діяльності. У вищій школі виникла низка суперечностей, що ставлять під загрозу реалізацію найважливішого права кожної людини мати рівний і справедливий доступ до якісної освіти відповідно до своїх можливостей. Щоб досягти позитивних змін у розвитку теорії навчального процесу, сучасній педагогічній науці потрібно пройти два шляхи: 1) модернізація традиційних моделей освіти, за якої навчання розглядається вже як технологічний процес; 2) інноваційний

підхід, метою якого є особистісний розвиток суб'єктів навчання, формування здатності оволодівати новим досвідом.

Реформування освіти має ґрунтуватися на виразному баченні системи цінностей з традиційно-християнським світоглядним підґрунтям.

2. Хоча приєднання України до Болонського процесу – доконаний факт, важко не помітити, що суспільство вже втомлене численними реформаторськими ініціативами, які часто формулюються несподівано та здійснюються в авральному режимі. Тому якщо пропонувати кардинальні зміни у такій вразливій системі, як освіта, треба спочатку забезпечити суспільну підтримку позитивної спрямованості. Ситуацію не поліпшує постійна зміна пріоритетів національних інтересів, зокрема - перманентні політичні ініціативи розпочати істотні реформи, а потім переключити суспільну увагу на інші, політично вигідніші заходи, залишаючи попередні наміри майже без адміністративної й суспільної підтримки. Сьогодні сама система освіти перебуває у широкому просторі реформ: перехід на 12-річну шкільну освіту та у зв'язку з цим радикальна перебудова дошкільної, професійно-технічної, вищої та післядипломної освіти; радикальна модернізація вищої школи відповідно до вимог Болонської декларації; впровадження системи зовнішнього незалежного тестування тощо. Вступ України 5 лютого 2008 р. до Світової організації торгівлі (СОТ) створює нові проблеми щодо застосування правил торгівлі послугами в регулюванні національного ринку освіти. Генеральна угода про торгівлю послуг (ГАТС) діє з 1 січня 1995 р., що разом з іншими багатосторонніми угодами є невід'ємною частиною пакета документів СОТ. Було встановлено основні принципи, що регулюють торгівлю послугами: - ринкова конкуренція; - режим найбільшого сприяння; - специфічне та диференційоване ставлення до країн, що розвиваються. Членство у СОТ автоматично означає для країн-учасниць прийняття на себе всього пакета угод та домовленостей СОТ, у тому числі ГАТС. Проблеми, які постануть в Україні у зв'язку з ГАТС, вельми істотні, тому що національні правові норми регулювання діяльності у сфері освітніх послуг тільки формуються. Угода передбачає цілковите або часткове відкриття внутрішніх ринків послуг для міжнародної конкуренції, а самі освітні послуги є одним із 12 секторів послуг. ГАТС передбачає чотири способи надання освітніх послуг: 1. "Постачання через кордон" - зокрема, дистанційна освіта (споживач залишається на національній території, постачальник послуги - в іншій країні, сама послуга транспортується через кордони). 2. «Споживання за кордоном» - споживач прямує на навчання до постачальника послуги. 3. "Комерційна присутність" шляхом, наприклад, придбання або відкриття іноземним університетом навчального закладу на національній території, створення філії або представництва. 4. «Присутність фізичних осіб», зокрема - тимчасовий приїзд викладачів для надання освітніх послуг (самостійно зайнятих або відряджених іноземним роботодавцем). Правила ГАТС передбачають імперативне впровадження парадигми ринку освіти, застосування їх дедалі більше поширюється у світі та Україні. Так, в офіційних матеріалах Міністерства

освіти і науки України зазначено: "З виходом до міжнародних освітніх програм якість освіти має розглядатися як ступінь відповідності реальних результатів освіти ринковій кон'юктурі..." та констатовано: "Вивчення міжнародного досвіду функціонування вищої освіти в ринкових умовах показує, що впровадження механізмів і засобів досягнення цілей Болонської декларації приведе до радикальних змін у законодавчій базі функціонування вищої школи...". Слід зазначити, що українська освіта мало конкурентоспроможна на глобальному ринку освіти. Незважаючи на те, що динаміка загальної чисельності іноземних студентів, які навчаються в Україні, є позитивною - їхня кількість збільшилась за останні дев'ять років майже вдвічі та досягла 32,6 тис. осіб у 2007/2008 навчальному році, вони становили лише 2,3% від загальної кількості студентів денної форми навчання. До деяких ризиків, що виникають у зв'язку з примушуванням розвиненими країнами країн «третього світу» лібералізувати торговельні режими та відкрити внутрішні ринки, привертають увагу провідні іноземні фахівці. Так, нобелівський лауреат 2001 р. з економіки Дж. Стігліц, критикуючи порядок міжнародної торгівлі, що склався, звертає увагу на фактичну нерівність учасників СОТ та, зазначаючи, наскільки витратним для країн, що розвиваються, є вимушене застосування стандартів і технологічних норм, використовуваних розвиненими країнами, пропонує припинити вимагати від них лібералізації ринку послуг. Аналіз тексту ГАТС, графіків зобов'язань країн-членів у сфері освіти, інших нормативних актів СОТ щодо освітніх послуг, а також аналітичних матеріалів дає змогу виявити групи потенційних ризиків для національної системи освіти. Вони зачіпають: статус навчальних закладів і правовий режим їхньої діяльності; зміст освіти; мовні питання навчання; якість освіти і кваліфікацій; доступність якісної освіти; розподіл фінансових ресурсів, отримання доходів від надання освітніх послуг; зайнятість і статус освітян; захист інтелектуальної власності українських викладачів і навчальних закладів; якість міжнародної співпраці в освітній сфері. В Україні Болонський процес розвивається непросто і недостатньо швидко. Основними досягненнями процесу реформування вітчизняної системи вищої освіти є структурні зміни, натомість змін за суттю вирішуваних проблем ще зовсім недостатньо. Це стосується передусім проблеми забезпечення якості надання освітніх послуг. Сьогодні більшість моделей управління якістю освіти і наукових 16 досліджень в українських навчальних закладах побудовані на основі методу оцінювання, що ґрунтується на статистичній обробці досягнутих результатів.

Тема 3. Шляхи модернізації національної системи вищої освіти, як провідні чинники розвитку.

Вища школа на сучасному етапі розвитку системи освіти в Україні є одним із визначальних чинників відтворення інтелектуальних і продуктивних сил суспільства, розвитку духовної культури народу, запорукою майбутніх успіхів у зміцненні й утвердженні авторитету України як демократичної держави.

У розділі проаналізовано напрями розвитку вищої професійно-педагогічної освіти, передумови і концептуальні засади педагогічної системи професійної підготовки викладачів; методологічні рівні професійної підготовки викладачів та інноваційні зміни в освіті, які викликані глибокою кризою і поступовим зародженням нової освітньої формації. З урахуванням нової парадигми освіти розглянуто теоретичні засади професійно-педагогічної підготовки викладачів на різних рівнях.

Розкриваючи проблеми педагогічної освіти, пов'язані з упровадженням нових педагогічних технологій, подаємо основні напрями її реформування в Україні. Визначаючи особливості педагогічної підготовки майбутніх викладачів, висвітлюємо дослідницькі проблеми, що мають інноваційний характер і пов'язані з упровадженням нововведень у процес професійної підготовки майбутніх фахівців освіти.

Основні питання теми:

- 1. Методологічні основи професійно-педагогічної підготовки викладачів*
- 2. Сучасна освітня парадигма*
- 3. Модернізація професійної освіти*

1. Необхідною умовою динамічного розвитку сучасного суспільства є модернізація системи вищої освіти, яка повинна стати основою для забезпечення високого темпу науково-технічного, економічного, соціального, культурного прогресу. Зміни у вищій освіті спрямовані на її перетворення у важливий ресурс особистого та суспільного розвитку, який забезпечить державу високопрофесійними конкурентоспроможними фахівцями з метою розбудови міцної демократичної держави.

Сучасний ринок праці в Україні характеризує прояв гострих соціальних суперечностей. Закінчуючи навчальні заклади студенти потрапляють у світ безробіття, конкуренції, нестабільності та стресу. Щоб підготувати молодь до життя в такому динамічному світі, необхідно озброїти її не лише теоретичними знаннями, а й методами самостійного одержання цих знань, тобто методологічними знаннями. Методологічно важливою вимогою ефективної підготовки майбутніх педагогів є належний рівень їхніх знань щодо закономірностей виховання та розвитку особистості, тенденцій розвитку професійної та духовної культури, основ педагогіки і психології. Сучасний викладач має бути взірцем нового типу світогляду та мати належну професійно-педагогічну підготовку, щоб успішно формувати цей світогляд у студентів. Передусім, це має бути висококваліфікований і далекоглядний педагог, який володіє інформаційними та освітніми технологіями.

Академік С. Гончаренко наголошував, що методична майстерність викладача має розвиватися не за рахунок забезпечення його великою кількістю рецептурних методичних знань і широким використанням готових розробок. Йому потрібні, передусім, фундаментальні знання з базового предмета, висока загальна культура і ґрунтовна дидактична компетентність. Фактично «вимоги

до освіченості вчителя нижчі, ніж до освіченості школяра, бо той повинен знати всі предмети, а учителеві досить знати на тому самому рівні один”.

Г. Васянович вважає: «педагогіка як наука, що безпосередньо впливає на формування особистості, її розвиток і саморозвиток, вимагає чіткого і послідовного визначення та дотримання методологічних основ її функціонування, щоб бути ефективним джерелом знань, дієвим чинником створення міжособистісних відносин у системах: педагог – учень, педагог – педагог, учень – учень, педагог – батьки і т. ін.». В сучасних педагогічних дослідженнях пріоритетом стає одночасне застосування різних методологічних рівнів, що забезпечує максимально об’єктивне, цілісне уявлення, інформацію про досліджувані процеси і явища, а також є основою уточнення та систематизації понятійно-термінологічного апарату в системі міждисциплінарних знань.

Особливість методології полягає у визначенні вихідних позицій наукового пізнання, які є спільними для всіх галузей науки і водночас становлять теорію наукового пізнання в конкретній галузі науки. Тому методологію доцільно класифікувати як мінімум на загальну та конкретну, перша охоплює філософські основи дослідження, його світоглядну функцію й загальнонаукові положення; друга є результат конкретизації загальної методології відповідно до специфічних особливостей змісту окремої науки, її принципів положень і методів.

Аналіз досліджень свідчить, що більшість вчених розділяють думку В. Краєвського, щодо існування таких методологічних рівнів: загальнофілософського, загальнонаукового, конкретно-наукового, рівня практичної діяльності. Г. Щедровицький, що заснував науковий напрям, який дістав назву «системодіяльній методології», зміст якої пов’язаний із осмисленням інноваційної діяльності до методологічного знання додає також метанауковий рівень.

Сучасні дослідження, які стосуються підготовки викладача окреслені якісно новими вимогами до рівня підготовки викладача та його вмінням організувати навчально-виховний процес, наукову роботу, узагальнювати педагогічний і методичний досвід, критично оцінювати результати власної роботи, працювати над собою. Відповідність сукупності означених вимог може бути забезпечена за умови сформованості в майбутнього викладача рівнів методологічних знань, які на нашу думку необхідні для підготовки викладачів, а саме: *філософський, загальнонауковий, конкретно-науковий, дисциплінарний і міждисциплінарний.*

Зміст найвищого, філософського рівня методології складають загальні принципи пізнання і категоріальний апарат науки в цілому. До актуальних філософських напрямів належать: феноменологія, праксеологія, семіотика, аксіологія. Філософський рівень виступає як змістовна основа будь-якого методологічного знання, визначає світоглядні підходи до процесу пізнання та перетворення дійсності.

Важливою складовою цього рівня методології, є вихідна філософська позиція та відповідні їй методи, що орієнтують дослідника на пізнання об'єкта в його закономірному розвитку. Вітчизняна загальнофілософська методологія, а разом з нею і педагогічна, розвивалася в контексті політичних, соціально-економічних, культурно-освітніх умов, що домінували в суспільстві. Вона пройшла еволюцію від моністичної до плюралістичної, що безпосередньо позначилося на організації наукових досліджень, забезпеченні навчально-виховного процесу, вихованні особистості. Плюралізм педагогічної методології, останнім часом визначають такі напрями: екзистенціалізм, антропологія, феноменологія, синергетика, герменевтика, раціоналізм, прагматизм, конструктивізм та ін.

Філософська методологія виконує завдання вдосконалення, раціоналізації наукової діяльності, виходячи за межі філософії, хоча й спираючись на філософські світоглядні та загальнометодологічні орієнтири і положення. Світоглядні системи, вироблені в межах філософії, у педагогіці виступають методолого-інструментальною базою. У цьому контексті філософія освіти є галуззю досліджень загальної теоретичної проблематики, цілей і ціннісних засад освіти, принципів її змісту та спрямованості. Вона висуває загальні, системні та фундаментальні завдання, об'єднує різні педагогічні напрями, визначає сутність системи освіти як соціального інституту, його зміст і взаємодію з іншими інституціями суспільства.

У радянські часи філософський рівень методології в нас пов'язували лише з марксистсько-ленінською філософією. Нині почали використовувати філософські теорії нестабільності, постмодернізму. Методологічне, структурно-системне осмислення нових функцій освіти окреслені трьома основними концепціями: *традиційною*, *раціоналістичною* та *гуманістичною*. Філософський рівень методології, в основі якого лежить діалектичний принцип, складають загальні принципи пізнання:

- об'єктивність і визначеність явищ певними умовами, причинами, чинниками;
- цілісний підхід до вивчення явищ і процесів;
- розгляд явища в його зв'язках і взаємодії з іншими явищами;
- вивчення явища в його розвитку.

Ці методологічні принципи забезпечують системну спрямованість наукового дослідження та практичного пізнання об'єкта: принцип взаємозв'язку із зовнішнім середовищем, за яким жодне явище не може бути самодостатнє, адже воно вдосконалюється відповідно до змін зовнішнього середовища; принцип цілісності, за яким досліджуваний об'єкт виступає як окремі частини, органічно інтегровані в єдине ціле; принцип детермінізму – об'єктивної причинної зумовленості явищ; генетичний принцип – вивчення явища в його розвитку.

На основі широкого кола наукових знань і досліджень педагогічної дійсності розробляються педагогічні концепції, які аналізуються з філософських позицій, і результати цієї роботи складають основу подальшого педагогічного

дослідження, що приводить до створення нових концепцій. Таким чином, зв'язок із філософією залишається необхідною умовою розвитку педагогічної думки, спроби ігнорувати її приводять до позитивістської орієнтації в рішенні наукових питань.

Загальнонауковий рівень застосовують в усіх або в переважній більшості наук, оскільки будь-яке наукове відкриття має не лише предметний, а й методологічний зміст, веде до критичного перегляду прийнятого раніше понятійного апарату, чинників, передумов і підходів до інтерпретації досліджуваного матеріалу. На загальнонауковому рівні зберегли своє значення системний та діяльнісний підходи і починає поширюватися теорія самоорганізації – синергетика.

У загальнонауковій методології розглядають логічні прийоми загального характеру, закладені у фундаменті людського мислення: аналіз і синтез, абстрагування й узагальнення, індукцію та дедукцію, пояснення і розуміння, опис і визначення. Тут наявні процедури, що становлять пізнавальний процес емпіричного рівня, — спостереження з емпіричним описом, експеримент і пояснення, що його завершує, емпірична гіпотеза, а також емпіричне узагальнення. Загальнонауковими є також системний, алгоритмічний, системно-оптимізаційний, структурно-функціональний, кібернетичний, імовірнісний принципи і підходи, методи моделювання, формалізації та ін. Тут часто має місце «змішування» науковцями методологічних принципів, підходів і методів.

Загальнонаукова методологія базується на загальнонаукових концепціях (теорія еволюції Ч. Дарвіна, теорія управління в кібернетиці, концепція ноосфери П'єра Тейяра де Шардена і В.І. Вернадського тощо), на універсальних концептуальних конструкціях (загальна теорія систем Л. Бернталанфі), логіко-методологічних концепціях (структуралізм, системний аналіз, логічний аналіз тощо), принципах логічної організації, формалізації та врівноваження наукового змісту (за допомогою таких логічних операцій, як аналіз-синтез, узагальнення-конкретизація, індукція-дедукція, деструкція-систематизація чи класифікація). Цей рівень методології має міждисциплінарний характер, завдяки чому узагальнюються спільні риси наукової діяльності в різних її формах.

Загальнонаукову методологію зазвичай представляє системний підхід, який відображає загальний зв'язок і взаємозумовленість явищ і процесів навколишньої дійсності. Він орієнтує дослідників і практиків на необхідність трактувати явища життя, соціалізації і професійної підготовки людей як систем, які мають певну будову і свої закони функціонування. До загальнонаукового рівня стосовно педагогічних досліджень належать також психологічні теорії діяльності (асоціативно-рефлекторна, поетапного формування розумових дій, змістового узагальнення тощо).

Конкретно-наукова методологія – розглядає сукупність теоретичних положень, закономірностей, методичних підходів, технологій, принципів дослідження і процедур, що застосовуються в тій чи іншій науковій галузі.

Методологія конкретної науки містить як проблеми, специфічні для наукового пізнання в цій галузі, так і питання, висунуті на більш високих рівнях методології (загальнонауковому та філософському). Змістом конкретно-наукового рівня методології аналіз проблем, пов'язаних зі специфікою наукових досліджень у кожній конкретній галузі наукових знань. Така специфіка визначається низкою чинників: предметом дослідження певної науки; основними методами отримання знань про предмет дослідження; способами побудови пояснень (теорій).

Конкретно-науковий рівень полягає в розробленні понять, прийомів, принципів, методів вирішення конкретних завдань науки, які втілюються в рішеннях, алгоритмах обчислень, експериментах.

Дисциплінарний рівень методології є методологічним проектом, який визначає направленість дослідження, закономірності навчання та виховання, розвитку особистості; інтерпретації результатів та їх уведення в теорію. Дисциплінарний рівень включає конкретні внутрішньо-дисциплінарні методи, методики і техніки дослідження, що трактуються як методи, застосовувані в певній науковій дисципліні. Зазначимо, що в цьому рівні специфічно «переломлюються» й акумулюються положення філософського, загальнонаукового й конкретно-наукового рівнів методології.

На дисциплінарному рівні наукових досліджень застосовується безліч різних методів і прийомів, кожен з яких має своє специфічне значення, зумовлене різними пізнавальними ситуаціями, призначеними для вирішення того чи іншого конкретного завдання. У той же час методологія будь-якої окремої наукової дисципліни містить не тільки засоби спеціального дослідження, наприклад умови і правила проведення експерименту, вимоги до репрезентації даних, способів їх оброблення і т. д., а і методологічні засоби і прийоми, що використовуються в суміжних науках і наукових дисциплінах, а також загальнонаукові методологічні засоби і прийоми.

Міждисциплінарний рівень. Аналіз наукової літератури свідчить про зацікавленість дослідників різних напрямів феноменом міждисциплінарності. Це поняття, а також близькі «полідисциплінарність» і «трансдисциплінарність», кожний з яких має свої нюанси, вживаються у різних значеннях. Міждисциплінарність розглядають як зіткнення, взаємопроникнення, синергію різних дисциплін, що передбачає розвиток інтеграційних процесів, зростаючу взаємодію, взаємозбагачення методів, інструментарію задля отримання нового наукового знання. Полідисциплінарність позначає спільне вивчення якогось складного об'єкта різними дисциплінами (наприклад, вивчення людини психологією, генетикою, соціологією тощо). Трансдисциплінарність передбачає вихід досліджень за дисциплінарні межі, коли відбувається перенесення дослідницьких схем з однієї галузі в іншу. До міждисциплінарного рівня методології відносять групу міждисциплінарних методів, серед яких синтетичні, інтегративні методики, що використовуються на перетині наукових дисциплін. Ці підходи розглядають наукові дисципліни у такому ракурсі, що дозволяє уникати багатьох типових помилок, коли поняття, запозичені в одній

галузі пізнання, некритично переносяться на інші; коли метафори, що є допустимими в контексті одних наукових підходів, використовуються в інших сферах пізнання як наукові поняття. Важливим завданням є чітке усвідомлення категоріального смислу одних дисциплін і відмова від автоматичного розповсюдження цих категоріальних відносин на інші галузі. Вивчення за їх допомогою педагогічних об'єктів дає можливість отримати нове знання. До міждисциплінарного інструментарію належать культуротворчий, етнопедагогічний, інтегративний, організаційні, історичні, інформаційні та інші підходи.

Ефективність розвитку та ефективність всієї педагогічної науки, залежить від рівня розвитку та цілісності всіх рівнів методології педагогіки. Перші три рівні методології забезпечують відповідність педагогічного дослідження системі цінностей сучасного суспільства (перший рівень); найбільш ефективним шляхам вирішення соціальних проблем (другий рівень); тенденціям розвитку педагогічної науки (третій рівень). А четвертий і п'ятий рівні забезпечує технологічну реалізацію концептуальних засад дослідження, сформованих за допомогою перших трьох рівнів методології.

2. У професійній освіті тривалий час домінував знанневий підхід, за яким викладач формулює загальні принципи, правила, що відповідають певним нормативам та орієнтується на готові знання. Однак традиційна знаннева парадигма освіти сьогодні є недостатньо ефективною; нагальною потребою професійної підготовки є її оновлення та вдосконалення. Традиційна професійна підготовка майбутніх педагогів у ВНЗ нині вимагає змін, які мають урахувати найважливіші тенденції в освіті. Зокрема, потребує перегляду структура, зміст, форми і методи методичної підготовки студентів.

В. Кремень стверджує: «вперше в історії людства зміна ідей, знань, технологій відбувається скоріше, ніж зміна покоління людей» З огляду на це, на його думку, традиційна освіта вже не спрацьовує ні в школі, ні в найкращому університеті.

Спрямованість нової освітньої парадигми визначена достатньо чітко, так, зокрема, ґрунтуючись на ідеях Б. Бім-Бада, можна стверджувати, що нову постнекласичну педагогіку необхідно вибудовувати на основі аксіом, сформульованих на пріоритетах унікальності й амбівалентності особистості. У межах запропонованих педагогічних аксіом людина розглядається в єдності її спадкових, уроджених і набутих характеристик. Така система повертає педагогіку в русло гуманістичної антропологічної педагогіки. Тим самим, стверджує Б. Бім-Бад, постнекласична педагогіка отримує свою першу світоглядну концепцію – концепцію антропологічної педагогіки Другою світоглядною концепцією автор називає концепцію живого знання, яка, на його думку, є принципово невіддільною від антропологічної педагогіки. Взаємодоповнюваність цих світоглядних концепцій переводить педагогіку в русло системного перетворення людини з біологічної особи *homo sapiens* в особистість із системним світоглядом, адекватним процесу становлення

постіндустріального суспільства.

Класична парадигма, яка об'єднувала дві протилежні тенденції сучасної науки – універсалізації та інтеграції знань, та їх науково-технічної спеціалізації спричинилась до виникнення проблеми, пов'язаної зі зниженням професійної компетентності майбутніх фахівців. Оновлення освітньої парадигми, на думку вчених має передбачати інтегрування теоретичних засад і практичних результатів наукових і педагогічних теорій і напрямів, викликаних тенденціями інтеграційних і глобалізаційних процесів сучасного суспільства. Широкомасштабна інформатизація суспільства теж веде до формування не лише до нового, інформаційного стилю життя та професійної діяльності, а й парадигмальних змін в освітньому процесі.

Інтеграційні тенденції чітко виражені у створенні єдиного європейського простору, у якому діяльність національних систем вищої освіти функціонує на основі загальної стратегії, цілей і принципів єдиних або близьких моделей організації навчально-наукової діяльності, взаємовизначених систем забезпечення якості, вільного обміну студентами. Стратегія Болонського процесу чітко сформульована С. Райхертом та К. Точем у трьох цілях освіти: підвищення придатності випускників до зайнятості; сприяння мобільності; піднесення привабливості Європи для решти світу.

Упровадження європейських норм і стандартів в освіті та науці, поширення власних культурних і науково-технічних здобутків у світі, є основними напрямками культурно-освітньої та науково-технічної інтеграції освітніх систем. З метою забезпечення передумов для набуття Україною членства в Європейському Союзі указами Президента України затверджено «Стратегію інтеграції України Європейського Союзу», у якій наголошується на потенційних можливостях України досягти вагомих успіхів у інтеграційному процесі в галузі середньої і вищої освіти, перепідготовці кадрів у науці, культурі, мистецтві, науковій і технічній сфері.

В Україні, як і в інших розвинених країнах світу, професійна освіта визнана однією з провідних галузей розвитку суспільства, яка сприяє формуванню в молодій людини почуття громадянського обов'язку, здатності до розуміння й сприйняття суспільних перетворень, активної життєвої позиції у різних сферах суспільного життя. Відповідно, основними показниками якості вищої освіти є задоволення випускників ВНЗ рівнем набутої освіти, яка дасть змогу молоді краще реалізувати себе на ринку праці. Ефективність і якість навчання у ВНЗ залежить від процесів, які сприяють інтеграції професійної освіти в європейську, розширенню інтелектуальних зв'язків; гарантують стабілізацію, реформування та розвиток професійної освіти шляхом упровадження нових, зокрема інформаційно-комунікаційних технологій підготовки фахівців.

Протягом усього активного життя людини освіта вирішує одну з найважливіших проблем – забезпечення її необхідним обсягом інформації, відповідно до розвитку та зміни технологій у професійній і соціальній діяльності, у промисловості й економіці. Ці чинники зумовлюють необхідність безпосереднього вдосконалення професійних знань і вмінь фахівця у процесі

всієї трудової діяльності. Проблема полягає лише в усвідомленні людиною своїх індивідуальних можливостей, відчуття потреби і необхідності в саморозвитку та самовдосконаленню мислення, відповідальності, реалізації наукових основ професійної діяльності, аналітичності, креативності розумової діяльності та інших особистісно, соціально та професійно важливих якостей і властивостей протягом професійного становлення. Модернізувати професійну підготовку студентів – означає підготувати кваліфікованих викладачів, здатних готувати учнів до життя в соціально-правовому та культурно-освітньому суспільному середовищі.

Тому нова парадигма освіти спонукає майбутніх фахівців не накопичувати знання, а збагачуватись тими видами діяльності, які забезпечують отримання нових знань. Її особливість полягає в переорієнтації системи професійної освіти, на потреби розвитку людини. Цей підхід стверджує пріоритетну роль освіти і визнає знання головною цінністю людини та суспільства. Основу цієї парадигми складають культура та сталий розвиток суспільства, що передбачає «включення» кожної людини в безперервне середовище знань, цінностей, відносин, умінь і компетенцій. Як було заявлено на зустрічі голів держав і урядів країн Європейського Союзу в Лісабоні у 2000 р., Європа вступає в нову епоху, яка отримала назву «століття знань».

В. Биков так визначає сутність сучасної освітньої парадигми та подає її складові: «процеси інтеграції: знань про людину, суспільство і природу; технологій діяльності людини, технічних і соціотехнічних систем; а також процеси інтеграції соціально-економічних і науково-технічних систем: політичних, нормативно-законодавчих, екологічних, промислового виробництва, сільського господарства, будівництва й архітектури, транспортну, торгівлі, енергетичного і матеріально-технічного ресурсного забезпечення і збереження, економічної, міжнародної діяльності, інформаційних і телекомунікаційних, безпеки й оборони, культури, охорони здоров'я, спорту, туризму, соціального захисту населення, науки і освіти; систем управління функціонуванням і розвитком різних галузей діяльності людини та їх структурних складових».

Учений виділяє основні компоненти загального інтеграційного процесу розвитку: освітні й освітньо-професійні стандарти; зміст різнорівневої дошкільної, загальної і професійної освіти; навчально-методичне забезпечення; методи, засоби і технології дошкільної, загальної та професійної освіти; методи, засоби і технології оцінювання рівнів навчальних досягнень і професійних компетентностей; методи, засоби і технології післядипломної освіти; організаційно-функціональна та структурна будова системи освіти; методи, засоби і технології підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації кадрів освіти; методи, засоби і технології наукової діяльності; комп'ютерні мережі навчальних закладів, наукових установ і органів управління освітою; бази освітніх та наукових даних; бібліотечну справу; системи мас-медіа, що пропонують освітні і науково-популярні програми; законодавче та нормативно-правове забезпечення освітньої та наукової діяльності; економічні механізми і

процеси господарювання, функціонування та розвитку освіти і науки.

Сучасна вища освіта орієнтується на формування різнобічно підготовлених фахівців, наближаючи навчальний процес до практичної та дослідницької професійної діяльності. Не знижуючи вимог до обсягів і глибини предметних знань, умінь і навичок випускників, відбувається орієнтація не лише на інтелектуалізацію людської діяльності, й на її індивідуалізацію, яка виявляється в подальшій діяльності та компетентності фахівця. Для цього професійна освіта повинна гарантувати випускникам конкурентоспроможність здобутої професії, а професійна підготовка майбутніх фахівців має виходити з основних положень Національної стратегії розвитку освіти в Україні, у якій освіта проголошується провідним ресурсом «соціально-економічного, культурного і духовного розвитку суспільства, поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення міжнародного авторитету і формування позитивного іміджу нашої держави, створення умов для самореалізації кожної особистості». Цей документ визначає курс на виховання людини інноваційного типу мислення через створення інформаційного освітнього простору з урахуванням педагогічних інновацій, запитів особистості, суспільних і державних потреб.

Збільшення інформаційних потоків сприяє утвердженню інформаційної ери, однак значна частина науковців вважає, що суспільство не підготовлене до сприйняття й адекватного реагування на цивілізаційні виклики сучасності, а це призводить до економічних, політичних, екологічних та інших проблем людства. Значні проблеми зумовлені підтримуючим типом навчання, що переважає у ВНЗ, які неспроможні забезпечити освітній результат, не відповідають нагальним потребам розвитку суспільства.

3. Модернізація освіти зумовлена не тільки необхідністю пошуку нових теоретичних концепцій удосконалення навчального процесу, а й потребами практики, викликами, що делекують системі освіти новітні чинники суспільного життя, насамперед глобалізація й інформаційна революція, демократизація та становлення ринкових відносин, інтенсифікація суспільних стосунків і міждержавних культурних зв'язків. Модернізація вищої освіти України вимагає змін у системі законодавчого та нормативно-правового регулювання вищої освіти з урахуванням вимог європейської системи стандартів і сертифікації, які сприятимуть розвитку національних культурних цінностей, демократії та гуманізму як основних чинників функціонування громадянського суспільства.

У перекладі з французької термін «moderne» означає «найновіший», «сучасний». У цьому розумінні, як вважає А. Бойко, модернізація цілком справедливо може розглядатися як процес «осучаснення» освіти відповідно до тих вимог, що формує реальний життєвий процес.

Модернізація освіти – це комплексне, всебічне оновлення всіх ланок освітньої системи й усіх сфер освітньої діяльності відповідно до вимог сучасного життя, при збереженні та примноженні кращих традицій вітчизняної освіти. Це комплексний процес перемикання суспільства з

традиціоналістичного на раціоналістичне світовідношення, що має економічний, соціальний, політичний і духовний виміри, а його складовими виступають зміни за всіма напрямками.

І. Зязюн стверджував: «Рівень прогресу, ... залежить від розуміння двох вихідних положень. Перше полягає в тому, що демократичні ідеї слід розвивати кожному новому поколінню, використовуючи для цього систему освіти. Друге: має існувати зв'язок між прогресивними змінами в суспільстві і філософією реформи системи освіти». Цей процес в освіті відбувається в умовах суперечливих політичних, економічних, культурних внутрішніх чинників. Головні з них: політична нестабільність; непослідовність реформ; економічна й екологічна кризи; демографічний спад; криза сім'ї як соціального інституту; не завжди позитивний вплив засобів масової інформації і комунікації на свідомість молоді; непропорційного зростання державного та приватних секторів ВНЗ.

Пошук якісно нових підходів до модернізації освітнього процесу у вищих навчальних закладах України; відображений в Законах України «Про освіту» (1996 р.), «Про інноваційну діяльність» (2012 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), Національній доктрині розвитку освіти (2002 р.), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки, у Національній державній комплексній програмі естетичного виховання (1994 р.), Концепції національного виховання (1994 р.), Концепції художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах України (2002 р.), Указі Президента України «Про реформування вищої освіти» (1995), Наказі Міністерства освіти і науки України від 23.01.2004 № 49 «Про затвердження Програми дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України на 2004–2005 роки». Важливе значення для модернізації вищої професійної освіти набувають орієнтири Лісабонської конвенції «Про визнання кваліфікацій» (1997 р.), Болонського процесу (1999 р.), Лісабонської стратегії (2000 р.), «Європейської рамки кваліфікацій для навчання протягом життя» (2008 р.) та інших міжнародних угод.

Багато вчених переконані у тому, що саме модернізація вищої школи забезпечить кардинальне оновлення змісту освіти, її форм, методів і технологій. Модернізація української освіти – це суспільна проблема, яка активізувалася у зв'язку з переходом до нового типу цивілізації, змінами у суспільному розподілі праці, переважанню духовних потреб над матеріальними, це системна якісна зміна, що включає інноваційні процеси, інформатизацію, нові технології тощо. Це нова філософія освітньої діяльності, яка потребує нового, інноваційного мислення, нових принципів організації навчального процесу, нових взаємовідносин в освітньому середовищі.

Українські науковці дотримуються спільної точки зору, що модернізація освіти – це політичне та загальнонаціональне завдання, тому має реалізовуватися не як відомчий проект, а як загальнодержавна програма, де активними суб'єктами є органи державної влади, місцеве самоврядування, професійно-педагогічна спільнота, наукові, культурні товариства, бізнесові кола, третій сектор. Кардинальні оновлення змісту освіти й економіки освіти –

це два центральні напрями модернізації освіти. Без вирішення цих завдань освіта не зможе виконати свою соціальну місію – стати двигуном поступального розвитку країни, генератором зростання її людського капіталу.

С. Сисоєва слушно стверджує, процес модернізації освіти можливий лише після реформування її основ відповідно до вимог. В. Андрущенко наголошує, що чи не найпершою серед тих викликів, з якими зустрічається сьогодні завдання модернізації системи освіти є проблема недостатнього фінансування. Ми розділяємо думку вченого, що «...за умов відсутності фінансування інноваційний розвиток освіти має проблематичний характер. Його здійснення знаходиться під загрозою. Неважко спрогнозувати те, що більшість наших дітей у найближчий час належної освіти не отримають й увійти в суспільний процес у якості його повноформатного суб'єкта навряд чи зможуть».

А. Марчук зауважує, що модернізація освіти – це комплексне, всебічне оновлення всіх ланок освітньої системи й усіх сфер освітньої діяльності відповідно до вимог сучасного життя при збереженні і примноженні кращих освітніх традицій. Освіта як важливий соціальний інститут забезпечує процес збереження, накопичення та передачі надбань матеріальної та духовної культури протягом поколінь, передбачає необхідність інноваційного логіко-методологічного забезпечення освітньої діяльності, нових цілей і методів пізнання, нового підходу до організації навчання, оновлення педагогічних технологій в умовах інформаційного суспільства, де комп'ютерні технології та Інтернет потребують постійної модернізації як педагогічних технологій, так і підготовки педагогів вищих навчальних закладів. В. Ковальчук зазначає, що модернізація професійної підготовки викладача визначається процесами глобалізації та інформатизації суспільства. Удосконалення системи підготовки сучасного викладача потребує: а) формування світогляду майбутнього викладача; б) формування методологічної культури студентів як системи соціально апробованих принципів і способів організації теоретичної і практичної діяльності; в) формування у педагогічних навчальних закладах різного рівня фундаментальних професійно-моральних якостей спеціаліста-педагога. На основі модернізації педагогічної освіти розвивається й оновлюється методологія наукового пізнання суперечностей, проблем педагогічної науки, постановки і розв'язання завдань підготовки викладача-професіонала. У цьому контексті важливим є підвищення якості професійно-педагогічної підготовки викладача, як носія загальнокультурних цінностей, фахівця, який є транслятором інформації, ініціатором впровадження моделей стимулювання чуттєвої сфери особистості з включенням механізмів активної пізнавальної діяльності.

Мета модернізації полягає в підвищенні якості освіти до загальноєвропейського рівня, переорієнтації навчальних закладів на задоволення освітніх потреб і попиту на ринку праці, посиленні конкурентоспроможності навчальних закладів та їхніх випускників. Це, у свою чергу, потребує структурних змін в освіті, оновлення керівних кадрів і всієї

системи управління, забезпечення прозорості кадрових призначень, управлінських рішень.

Сучасні університети стикаються з багатьма проблемами і повинні прийняти реформи, які необхідні для їх повноцінної участі в глобальній конкуренції в сфері освіти, наукових досліджень і інновацій. Ці реформи, стосуються мобільності ВНЗ, визнання їх кваліфікації, автономії, навичок, фінансування, технічної досконалості та партнерства. Необхідною умовою для модернізації ВНЗ є їх самостійність і відповідальність. ВНЗ мають упровадити нові правила для управління, створені на основі стратегічних пріоритетів і професійного управління людськими ресурсами; розробити нові програми і навчальні курси для студентів, провести професійну перепідготовку з опанування додаткових освітніх програм; розробити та формувати нові етичні норми поведінки, зміцнювати усвідомлення особистої відповідальності за наступні покоління; формувати в молоді інноваційне мислення; розвивати навички майстерного використання ІКТ, що забезпечить оновлення дидактики, методики, а також усього комплексу психолого-педагогічної підготовки майбутніх викладачів; завершити перехід освіти до інформаційної стадії з розвиненим демократичним устроєм; формувати новий, інформаційний стиль життя та професійної діяльності; підвищувати професійну значущість викладача в реформуванні системи освіти.

Тема 4. Практична робота «Теоретичні засади модернізації професійно-педагогічної освіти та сучасна парадигма освіти».

Мета: допомогти педагогам усвідомити себе і свою професійну діяльність як важливу передумову особистісного та професійного зростання.

Завдання:

1. Сприяти усвідомленню та розумінню професійного середовища.
2. Виявити бар'єри особистісного та професійного зростання.
3. Визначити перспективи професійного зростання та підвищення ефективності професійної діяльності.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ:

Методичні вказівки до модуля.

Тематичний план.

Вимоги до слухачів.

Програма.

Контрольні питання.

Рекомендований список літератури.

Конспект лекцій.

Мультимедійні лекційні матеріали.

Розробки окремих тем.

Пакет тестових завдань для проведення контрольних заходів.

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Чи можна виробити універсальну технологію підвищення ефективності виробництва та виконавців?
2. У чому полягає сутність «методології практичної майстерності» Жоржа Гостепе?
3. Чим викликана необхідність впровадження модернізації освіти?
4. Що ви розумієте під системою освіти? Із запропонованих відповідей оберіть правильну, обґрунтуйте помилковість інших.
 - А. До системи освіти входять загальноосвітні школи, навчальні посібники, органи управління та громадські організації
 - Б. Система освіти скерована на забезпечення сприятливих умов для всебічного гармонійного розвитку кожної особистості.
 - В. Під системою освіти треба розуміти ті виховні заклади, які займаються навчанням дітей до їх повноліття.
 - Г. Правильної відповіді немає.
5. Що ви розумієте під принципами освіти? Розкрийте їх суть.
6. Назвіть основні ланки системи освіти в Україні.
7. Дайте характеристику завдань вищих освітніх закладів.
9. Розкрийте основні завдання вищих навчальних закладів України.
10. Яку роль у системі освіти відіграють вищі заклади освіти?
11. Вкажіть на стратегічні завдання реформування системи освіти й виховання в Україні.
12. Якими документами визначається діяльність навчально-виховних закладів системи освіти в Україні?
13. Назвіть умови впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу.
14. Охарактеризуйте права та обов'язки осіб, що навчаються з використанням кредитно-модульної організації навчального процесу.
15. Який існує порядок оцінювання результатів навчання?
16. Охарактеризуйте порядок проведення державної атестації випускників.
17. Яка існує рейтингова система оцінювання?
18. Вкажіть особливості переведення, відрахування та поновлення осіб, що навчаються, та переривання навчання.
19. Охарактеризуйте соціальне забезпечення слухачів, що навчаються.
20. Вкажіть особливості нормування навчального навантаження.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацюйте Закон України "Про освіту" і выпишіть принципи освіти, завдання навчально-виховних закладів; проаналізуйте, якою мірою і якими шляхами реалізуються у нашій державі принципи освіти.
2. Ознайомтесь з основними положеннями Державної національної програми "Освіта", выпишіть програмні завдання щодо шляхів реформування освіти в Україні, а також реформування окремих ланок системи освіти; проаналізуйте принципи реалізації програми "Освіта".

3. Користуючись довідниками, статистичними даними, розповідями батьків і старших членів родини, підготуйте історичну розвідку "Особливості розвитку освіти в моєму селі (місті) у ХХ столітті".
4. Ознайомтесь з матеріалами міністерства освіти і науки України щодо інтеграції України в Європейський освітній простір.

Теми рефератів

1. Основні завдання навчально-виховних закладів.
2. Шляхи реалізації принципів освіти в Україні.
3. Стратегічні завдання реформування системи освіти й виховання в Україні.
4. Роль освіти в розвитку партнерства України з іншими державами.
5. Євроінтеграція України як чинник соціально-економічного розвитку держави.
6. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу.
7. Освітня політика України на сучасному етапі.
8. Вища освіта в зарубіжних країнах: порівняльна характеристика.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко В. П. Умови та напрями інноваційного розвитку освіти / В. П. Андрущенко // Вища освіта в Україні. Теоретичний та науково-методичний часопис / [гол. ред. В. П. Андрущенко]. – К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – № 3. – С. 5–13.
2. Биков В.Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: Монографія / В.Ю. Биков. –К. : Атака, 2009. – 684 с.
3. Бим-Бад Б.М. Аксиомы педагогики // Педагогика, 2010. № 2. – С. 19 – 23.
4. Бойко А. І. Філософія модернізації освіти в системі ринкових трансформацій : світоглядно-філософський аналіз / А. І. Бойко. – К.: Знання України, 2009. – 379 с.
5. Болонський процес і вища освіта України: [навч.- метод. посібн.] / Н.М. Мирончук, М.В. Левківський. – Житомир, 2010. – 152 с.
6. Васянович Г. Методологічні контексти педагогічної науки на сучасному етапі її розвитку / Григорій Васянович // Педагогіка і психологія професійної освіти. — 2013. — № 3. — С. 9—30.
7. Гончаренко С. У. Методика як наука / С. У. Гончаренко. – Хмельницький : Вид-во ХГПК, 2000. – 30 с.
8. Гуляєва Н. М. Мобільність викладачів і студентів: проблеми та орієнтири // Матеріали VI щорічної міжнародної конференції «Розбудова менеджмент-освіти в Україні» (17–19 лютого 2005 року м. Дніпропетровськ). — К.: Навч.-метод. центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2005. — С. 76–81.
9. Гуревич Р.С. Теорія і практика навчання в професійно-технічних закладах: монографія / Гуревич Роман Семенович. – Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. – 410с.
10. Ковальчук В. Ю. Модернізація професійної та світоглядно-методологічної підготовки сучасного вчителя: Автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.04 // Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. — К., 2006. — 35 с.
11. Краевский В. В. Методология педагогики: пособие для педагогов-исследователей / В. В. Краевский. – Чебоксары: Изд-во Чуваш. ун-та, 2001. – 244 с.] та Е. Юдіна [с.60. Методологические проблемы современной науки / Э. Г. Юдин. — М. : Наука, 1978. — 391 с.
12. Кремень В. Г. Якісна освіта як вимога ХХІ століття // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти. – 2007. – Вип. 15-16 (19-20). – С. 3-10.
13. Кремень, В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / В. Г. Кремень. — К. : Грамота, 2005. — 448 с.
14. Литвин А. В. Модернізація професійної освіти України: науково-методичні засади / А. В. Литвин, Л. А. Руденко // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. - 2014. - Вип. 37. - С. 128-133.

15. Марчук А. В. Розвиток ступеневої вищої професійної освіти в Російській Федерації / А. В. Марчук // Педагогічний процес: теорія і практика. – 2012. – Вип. 4. – С. 106–116.
16. Маслоу А. Психологія бытия / Абрахам Маслоу. – М.: Педагогіка, 1997. – 304 с.
17. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес: Матеріали до першої лекції / М. Ф. Степко, Я. Я. Болубаш, К. М. Левківський, Ю. В. Сухарніков. – К. – 2004. – 24 с.
18. Освітнологічний контекст освітніх реформ / Сисоєва С. О. // Освітні реформи: місія, дійсність, рефлексія: [монографія] / За ред. Василя Кременя, Тадеуша Левовицького, Віктора Огнев'юка, Світлани Сисоєвої: – К.: ТОВ «Видавниче підприємство «Едельвейс», 2013. – С.133-151.
19. Радкевич В. О. Концепція професійнохудожньої освіти / В. О. Радкевич // Професійно-технічна освіта. – 2000. – № 2. – С. 44 – 46.
20. Реформування — як сутнісна характеристика сучасної освіти / В. Огнев'юк // Освітні реформи: місія, дійсність, рефлексія : [монографія] / За ред. Василя Кременя, Тадеуша Левовицького, Віктора Огнев'юка, Світлани Сисоєвої. — К. : ТОВ «Видавниче підприємство «Едельвейс», 2013. — С. 61–106.
21. Рудницька І. Проблема самореалізації учителя: утвердження через інновації / І. Рудницька // Вища освіта України. – 2008. – № 2. – С. 40 – 44.
22. Смирнов С. Д. Педагогіка и психология высшего образования: от деятельности к личности: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. – М.: Издательский центр “Академия”, 2003. – 304 с.
23. Тоффлер Е. Шок будущего: Пер. С англ. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2001. – 560 с.
24. Шинкарук В. Системний підхід до дослідження інтеграційних процесів у вищій освіті України / В. Шинкарук, Х. Чаковський, К. Метешкін // Вища школа. – 2008. – № 9. – С. 12-19.
25. Щедровицкий Г.П. Система педагогических исследований (методологический анализ) / Г.П. Щедровицкий // Педагогіка и логика. – М., 1992. – С. 16-20.
26. Lisbon European Council conclusions. – March 2000. – 59p.
27. Nussbaum M. C. Women and Human Development. The Capabilities Approach. - New York: Cambridge University Press, 2001. – 312 p.
28. Nussbaum M.C. Creating Capabilities. The Human Development Approach. – Cambridge: The Belknap Press of Harvard University Press, 2013. – 237 p.
29. Reichert S. Trends in Learning Structures in European Higher Education III / Reichert S., Tauch C. – European University Association. – P. 36-60.
30. Simmel G. The Philosophy of Money / Simmel. – London: Routledge, 1990. – 592 p.

Зміст

Мета, цілі та завдання навчального модуля	3
Тема 1. Євроінтеграція України як чинник соціально-економічного розвитку держави.....	6
Тема 2. Болонський процес як засіб інтеграції і демократизації Вищої освіти країн Європи.....	13
Тема 3. Шляхи модернізації національної системи вищої освіти, як провідні чинники розвитку.....	16
Тема 4. Практична робота.....	28
Рекомендована література.....	31

Юлія КОЛІСНИК-ГУМЕНЮК

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ МОДУЛЯ
«МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ»**

Науково-методична розробка

Підписано до друку 19.04.2018 р. Формат 60 x 84 / 16.

Авт. арк. 2,11. Наклад 100 пр. Зам. 95.

м. Львів, вул. Кривоноса, 10.